I. megoldás (szerkesztéssel). A feladat föltevései távolsági arányokat és egy szöget tartalmaznak, és a kérdés is szögre vonatkozik, így az alakzat tetszés szerint nagyítható.

Fölvéve tetszőlegesen az AB átfogót és kijelölve D, E harmadoló pontjait úgy, hogy $AD = DE = EB$, a C csúcs mértani helye egyrészt az AB átmérőjű k Thalész-félkör az AB egyenessel kettévágott sík egyik, F félsíkján, másrészt az AD szakasz $ACD\sphericalangle = \gamma_1$ nyílású i_1 látóköríve, és a DE szakasz $DCE\sphericalangle = \gamma_2$ nyílású i_2 látóköríve, ugyancsak az F félsíkon (1. ábra, lásd a 20. oldalon).

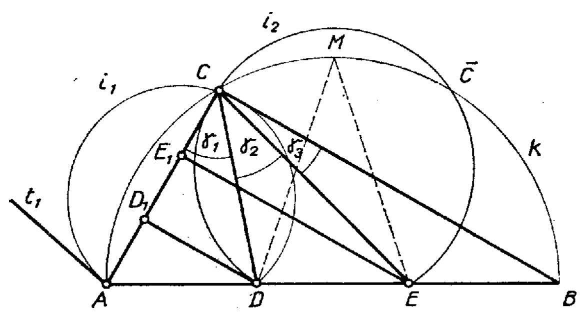

1. ábra

1. Ezek szerint ha γ_1 adott, akkor C megfelelő helyzetét k-nak és i_1-nek az A-tól különböző közös pontja adja, és γ_2 a CD, CE félegyenesek közti szög. A szerkesztés helyessége nyilvánvaló. Eljárásunk egyértelműen megadja γ_2-t, természetesen a nyilvánvaló $0° < \gamma_1 < 90°$ esetre szorítkozva, ekkor ugyanis i_1-nek A-beli t_1 félérintője – az érintőjének F-beli félegyenese tompaszöget $(180° - \gamma_1$-et) zár be az AB félegyenessel, ezért i_1-nek van pontja k-n kívül, D végpontja viszont belül van a k-n.

Meggondolásunk és szerkesztésünk akkor is érvényes, ha γ_1-et úgy értelmezzük, hogy D a B-hez közelebbi harmadolópontja az átfogónak, így azonban más lesz γ_2 értéke. Itt jegyezzük meg mindjárt, hogy γ_1 határozta meg magának az ABC háromszögnek a hegyes szögeit is.

2. Ha pedig γ_2 adott, akkor C-ként k és i_2 közös pontjai jönnek tekintetbe, és γ_1 a CA, CD félegyenesek közti szög lesz. A közös pontok száma 2, 1, ill. 0 aszerint, hogy i_2 metszi vagy érinti k-t, ill. hogy minden pontja k belsejében van. k-nak és i_2-nek közös szimmetria tengelye az AB és DE szakaszok f közös felező merőlegese, így a mondott érintés csak f-nek k-n levő M pontjában lehetséges. Ezt felhasználva k és i_2 közös pontjainak száma aszerint lesz 2, 1, ill. 0, hogy γ_2 kisebb, ill. egyenlő, ill. nagyobb, mint a $DME\sphericalangle$, vagyis annak az egyenlő szárú háromszögnek a szárszöge, melyben az alap és a magasság aránya $(AB/3) : (AB/2) = 2 : 3$. Más szóval, aszerint, hogy

$$\frac{\gamma_2}{2} \gtreqless \operatorname{arc\,tg} \frac{1}{3} \quad (= 0{,}322 \text{ radián} = 18°26'), \quad \gamma_2 \gtreqless 36°52'. \tag{1}$$

Két közös pont, C és $\overline{C}$ esetén a szimmetria alapján az $A\overline{C}D\sphericalangle$ egyenlő a $BCE\sphericalangle$-gel. Mondhatjuk tehát azt is, hogy C-re szorítkozva $ACD\sphericalangle$ és $BCE\sphericalangle$ a feladat második részének 2 megoldása, továbbá e két megoldás egyenlő, ha C az M-ben adódik, végül nincs megoldás γ_1-re, ha C-re sincs megoldás.

Borusz Mária (Tata, Eötvös J. Gimn., II. o. t.)
Mérő László (Tatabánya, Árpád Gimn., II. o. t.)

Megjegyzések. 1. Könnyű utánaszámítani, hogy γ_2 határszögét megadja a 3, 4, 5 egységnyi oldalú (derékszögű) háromszög legkisebbik szöge is.

2. Könnyen általánosíthatjuk a megoldást arra az esetre, ha ACB tetszőleges adott szög; az (1) föltétel módosulásának vizsgálatát az olvasóra hagyjuk.

3. Adott γ_1 esetében célhoz vezet a következő szerkesztés is. A CA félegyenesre (ugyanazon oldalán) fölmérjük γ_1-et, új szára CD (D a szár egy tetszőleges pontja) és az ACB ismert szöget (2. ábra). D-n át párhuzamost húzunk BC-vel, ennek metszéspontja CA-val D_1, ekkor D_1-et C-ből 3/2-szeresére nagyítva kapjuk A-t, ennek tükörképe D-re E, és ezzel megkaptuk a DCE szöget.

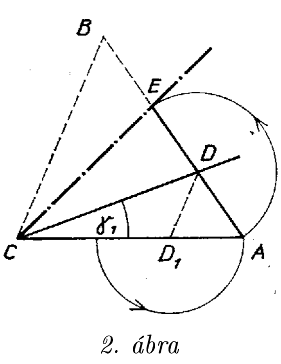

2. ábra

II. megoldás (számítással). Legyen D és E merőleges vetülete CA-n D_1, E_1, így $CE_1 = E_1D_1 = CD_1/2$ és $EE_1 = 2DD_1$ (1. ábra), tehát

$$\operatorname{tg}\gamma_1 = \frac{DD_1}{CD_1}, \quad \operatorname{tg}(\gamma_1+\gamma_2) = \frac{EE_1}{CE_1} = 4\operatorname{tg}\gamma_1, \tag{1}$$

$$\operatorname{tg}\gamma_2 = \operatorname{tg}\{(\gamma_1+\gamma_2)-\gamma_1\} = \frac{\operatorname{tg}(\gamma_1+\gamma_2)-\operatorname{tg}\gamma_1}{1+\operatorname{tg}\gamma_1\cdot\operatorname{tg}(\gamma_1+\gamma_2)} = \frac{3\operatorname{tg}\gamma_1}{1+4\operatorname{tg}\gamma_1}.$$

Adott γ_1 – természetesen $0<\gamma_1<90^\circ$ – esetén innen $\operatorname{tg}\gamma_2$ pozitív, és γ_2 – mint hegyes szög – egyértelműen meg van határozva.

Ha viszont γ_2 adott, akkor átrendezéssel

$$4\operatorname{tg}\gamma_2\cdot\operatorname{tg}^2\gamma_1 - 3\operatorname{tg}\gamma_1 + \operatorname{tg}\gamma_2 = 0, \tag{2}$$

$$\operatorname{tg}\gamma_1 = \frac{3\pm\sqrt{9-16\operatorname{tg}^2\gamma_2}}{8\operatorname{tg}\gamma_2},$$

valós megoldás létezésének föltétele

$$9-16\operatorname{tg}^2\gamma_2 \geq 0 \quad \text{azaz} \quad 0<\gamma_2\leq \operatorname{arc\,tg}\frac{3}{4}, \tag{3}$$

és egyenlőség esetén $\operatorname{tg}\gamma_1$ két értéke egyenlő. Az egyenlőtlenség teljesülése esetén (1)-nek mindkét megoldása, $\operatorname{tg}\gamma_1'$ és $\operatorname{tg}\gamma_1''$ megfelel, mert pozitívok, hiszen (2) szerint összegük is, szorzatuk is pozitív:

$$\operatorname{tg}\gamma_1' + \operatorname{tg}\gamma_1'' = \frac{3}{4\operatorname{tg}\gamma_2}, \quad \operatorname{tg}\gamma_1'\cdot\operatorname{tg}\gamma_1'' = \frac{1}{4};$$

Azt is látjuk ezekből, hogy $\gamma_1'+\gamma_1''$ a γ_2-nek pótszöge:

$$\operatorname{tg}(\gamma_1'+\gamma_1'') = \frac{\operatorname{tg}\gamma_1'+\operatorname{tg}\gamma_1''}{1-\operatorname{tg}\gamma_1'\cdot\operatorname{tg}\gamma_1''} = \frac{1}{\operatorname{tg}\gamma_2} = \operatorname{ctg}\gamma_2,$$

tehát $\gamma_1'+\gamma_2+\gamma_1''=90^\circ$, vagyis adott γ_2 esetén γ_1-re ugyan két gyököt is kapunk, de ezek ugyanannak a háromszögnek rész-szögei.

Amennyiben az átfogó pontjainak sorrendje A, E, D, B, úgy (1) helyére $4\operatorname{tg}(\gamma_1-\gamma_2) = \operatorname{tg}\gamma_1$ lép, $\operatorname{tg}\gamma_2 = (3\operatorname{tg}\gamma_1)/(4+\operatorname{tg}^2\gamma_1)$, ekkor $\gamma_1'+\gamma_1''-\gamma_2 = 90^\circ$ (γ_2 kétszer fedett), a számítás hasonlóan végezhető, a valós megoldás létezésének föltétele – a szimmetria alapján – ismét (3), csak egy megoldás van.

Megjegyzés. Könnyű belátni, hogy $BCE\sphericalangle = \gamma_3$ jelöléssel fennáll $3\sin\gamma_1\cdot\sin\gamma_3 - \sin\gamma_2 = 0$, ennek alapján is végezhetjük számításainkat, eleve tudva, hogy γ_1 és γ_3 a feladat 2. részének 2. megoldása.